

Hestens instinkter

- Flukt, flokk og forplantning

Flukt - hestens forsvarsmekanisme

Hesten er et fluktdyr, noe som innebærer at den har et medfødt instinkt som sier at den skal flykte fra farer. Flukt er et av hestens viktigste «forsvarsvåpen». Hesten har utviklet lange bein for at den skal kunne flykte unna farer i stor fart. Ikke lenge etter fødselen er hesten i stand til å reise seg opp, vende om og løpe fort av gårde. Dette har, sammen med årvåkenheten, vært svært viktig for artens overlevelse. Fluktinstinktet er intakt også hos våre hester i dag. Dersom hesten blir skremt, sier instinktet «flykt», og den vil prøve å komme seg unna faren ved å løpe av gårde uten å gjøre noen vurderinger av situasjonen for øvrig. Dersom en hest for eksempel blir skremt av en lastebil ute på tur, vil den kunne hoppe rett til siden, selv om det er en dyp grøft der.

Ulykker kan likevel i stor grad unngås ved at rytteren hele tiden er bevisst hvordan hesten kan reagere, og dermed unngår situasjoner og miljøer som hesten kan oppfatte som skremmende. I dagens samfunn med mye biltrafikk og høy fart er det særdeles viktig for rytteren å vurdere hvor det er trygt å ri ut på tur.

Flokk

I vill tilstand lever hester i små flokker med én lederhoppe, én hingst og et ytterligere antall hopper. En hest i vill tilstand kan ikke overleve uten flokken sin. Det er flokken som beskytter og verner mot farer. Til og med våre tamme ridehester kan derfor føle seg usikre og utilpass når de er alene.

Hester i flokk har alltid oversikt over omgivelsene. Hvor lurer farene som flokken må unngå? Når hesten beiter, er hodet nærmest bakken, og da har den ikke full oversikt over omgivelsene. Derfor har flokken en vaktpost. Det finnes alltid noen som holder vakt over flokkmedlemmene. Dette er et medfødt instinkt, som også finnes hos dagens hester. Du kan se det med egne øyne neste gang du kommer til et beite, eller der flere hester går ute sammen. Det er alltid en hest som holder vakt mens de øvrige hestene beiter, ruller seg eller ligger i gresset og hviler. Hesten kan stå mens den hviler, eller ligger på brystet eller på siden. Føll ligger gjerne utstrakt på siden.

Innen flokken er det alltid en bestemt rangordning mellom hestene. Dette merkes tydelig om sommeren når mange hester går sammen på beite. Den som har høyest rang, drikker vann først – den som står lavt i rang, må vente på tur. Rangordningen skaper en nødvendig trygghet. Av natur er hesten en vandrende gresseter. Ville hester tilbringer største delen av døgnet med å beite. Hester kan beite mellom 14 og 16 timer i døgnet. Mellom disse beiteperiodene hviler de. Flokken drikker vann én til to ganger i døgnet, og den kan vandre opptil 15 km for å komme til vann.

Hestens behov for samhold i en flokk og dens behov for bevegelse bør ivaretas gjennom daglig utegang i store luftegårder. Erfarne oppdrettere er også bevisst den sosialiseringen som skjer i flokken, og sørger for at hopper med føll og unghester får være ute sammen på store beiteområder. Det er mange grunner til at en konkurransehest ikke slippes ut sammen med andre hester – ofte er uteplassen for liten og faren for unødige skader for stor. Da kan det være en løsning å slippe ut hesten i en egen luftegård samtidig med andre hester i luftegårder ved siden av.

Vi kan utnytte hestens flokkinstinkt i trening

Trygg omgang med hesten, men også gode prestasjoner på konkurransebanene, er et resultat av at rytteren har etablert en lederposisjon i forhold til hesten basert på gjensidig respekt og tillit. En erfaren ridelærer, trener og rytter vet at hesten er et flokkdyr, og kan også utnytte dette instinktet hos hesten i trening på ulike måter. En ung og uerfaren hest bør for eksempel alltid ris ut på tur sammen med en eldre, mer erfaren hest med rolig gemytt. Den unge hesten føler seg tryggere og den rolige hestens atferd vil påvirke den yngre hesten. Vi kan også utnytte hestens naturlige trang til å følge flokken på andre områder. Et eksempel er å la eldre, rutinerne hester gå foran som «trekkhester» når den unge feltrittshesten skal tilvannes ulike typer hindre, som for eksempel vannhinder eller grøft.

Hestens behov for å være der de andre er, innebærer også noen utfordringer for deg som rytter. Det er sannsynligvis hestens flokkinstinkt som virker inn dersom du opplever at det er vanskelig å ri hesten fra stallen og ut på tur. Tilsvarende kan dette instinktet føre til at hesten løper løpsk hjem mot stallen. Det er en god regel alltid å skritte «på tur hjem». Det å ri hesten i galopp kan med fordel gjøres i retning fra stallen, for da er det mindre sjans for at den raser ukontrollert av gårde. Hestens flokkinstinkt kan også påvirke prestasjonene på konkurransebanen. Kanskje har du selv erfart at det kan være vanskeligere å hoppe over et hinder som står vendt i retning fra porten og avridningsbanen, der de andre hestene er? En erfaren rytter som har forståelse for hestens reaksjonsmønster, vil kunne forutse en slik situasjon og forhindre en kanskje unødvendig vegring eller utbryting. Dette er igjen et eksempel på at jo yngre og mindre utdannet en hest er, jo mer erfaren må også rytteren være. En uerfaren rytter bør lære på en skolert hest med rolig gemytt. En slik hest er trent i ulike situasjoner og er ikke så avhengig av å være der de andre hestene er, for å føle seg trygg.

Forplantning

Når hoppa er brunstig, er hun klar for å pare seg. Da løfter hun halen og "binker" med kjønnsleppene. Brunstsesongen starter når dagene blir lengre, og strekker seg vanligvis fra februar til tidlig høst. Under brunstsesongen kommer hoppa regelmessig i brunst ca hver tredje uke. For å tiltrekke hingsten skvetter hun ofte litt urin omkring seg. Når hun er klar, skjer bedekningen raskt. Hoppa avviser hingsten når brunsten er over. Hun sparker og skriker for å markere at hun ikke lenger er interessert. Hoppa er drektig i ca. 11 måneder, og hun føller oftest om natten.

Hentet fra <http://www.rytter.no/Hestensvelferd/Kunnskapsbibliotek/Hestensatferd/Instinkter.aspx>